

قیام در نماز

یکی از **واجبات** بازدهگانه و یکی از **ارکان** پنجگانه نماز قیام است.
[۱] امام خمینی، توضیح المسائل، ج ۱، ص ۱۳۰.

فهرست مندرجات

- ۱ - آیه قیام
 - ۲ - فلسفه قیام در نماز
 - ۲.۱ - ایستادن در مقابل خدا
 - ۲.۲ - آمادگی برای عبادت
 - ۲.۳ - نشانه تلاش و فعالیت
 - ۲.۴ - آمادگی برای مبارزه با شیطان
 - ۲.۵ - تجلی مساوات و برابری
 - ۲.۶ - رعایت احترام و ادب
 - ۳ - انواع قیام در نماز
 - ۴ - پانویس
 - ۵ - منبع
- ### آیه قیام

• «یا ایها الذین آمنوا اذا قمتم الى الصلاة...»

[۲] مانده/سوره ۵، آیه ۶.

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، چون برای نماز برخیزید...

واژه «قیام»، هرگاه با **حرف الی** همراه شود، به معنای **اراده** کردن است. «إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ» یعنی هرگاه تصمیم به نماز خواندن گرفتید.

[۳] طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان، ج ۲، ص ۲۸۲.

وجه این استعمال این است که خواستن نماز ملازم با قیام و بر خاستن است، چون خواستن هر چیز بدون **حرکت** به سوی آن صورت نمی‌گیرد، مثلا اگر انسانی را فرض کنیم که نشسته و دارد حالت رفع خستگی و سکون خود را بسر می‌برد، و فرض کنیم که بعد از رفع خستگی در همین حال که نشسته بخواهد کاری انجام دهد که عادتاً لازم است حرکتی کند، چون آن کار را نشسته نمی‌تواند انجام دهد، بلکه احتیاج به قیام دارد، چنین کسی شروع می‌کند به ترک سکون و به حرکت در آوردن خود، و بر خاستن از زمین، همین حالت پرخاستن را قیام الی الفعل می‌خوانیم، و این حالت قیام الی الفعل ملازم است با **اراده**، نظیر این آیه شریفه، آیه زیر است که می‌فرماید: وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ؛

[۴] نسا/سوره ۴، آیه ۱۰۲.

که جمله فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ را معنا می‌کنیم، به اینکه و خواستی برایشان نماز بپا داری، پس در اینگونه استعمال‌ها با اینکه شخص مورد گفتگو هنوز نماز را نخوانده، و تنها اراده خواندن نماز را کرده، می‌گوئیم اقام الی الصلاة و به عکس این استعمال گاه می‌شود که شخص نامبرده کاری را انجام داده، بجای اینکه بگوئیم انجام داده، در مقام تعبیر می‌گوئیم خواست انجام دهد.

[۵] طباطبایی، سید محمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۵، ص ۳۵۴.

فلسفه قیام در نماز

فلسفه قیام در نماز چیست؟ قیام و ایستادن برای خواندن **حمد و سوره**، یکی از مراحل اقامه نماز است. نمازگزار هنگام خواندن نماز از جای برمی‌خیزد و با **فروتنی**، وقار و **آرامش**، در محضر الهی حاضر می‌شود. قیام، آمادگی برای تحرک، فعالیت و **رشد** و بالندگی است. قیام، بر پای خاستن و دوری از سکون و خموشی است. قیام، **جهاد** علیه هواهای نفسانی و آماده شدن برای **توبه** و **استغفار** است.

حاج **میرزا جواد ملکی تبریزی** در کتاب **گران سنگ** خود به نام **اسرار الصلاة** می‌فرماید:

و اما قیام، **حقیقت** قیام عبارت از ایستادن در پیشگاه پروردگار برای ادا حق عبودیت و بندگی او و جلب خیرات پروردگاری، و **انس** گرفتن با او و لذت بردن به مخاطبات و گفت و گوی با او در کلام، و به مناجات با او در **دعا** است... و می‌بایست که انسان از اینکه در نماز می‌بایست بر هر دو پا بایستد، به این حقیقت پی ببرد که مسلمان باید در مقام **خوف** و **رجا** باشد و از پایین افکندن سر در هنگام نماز، **الزام قلب** را بر تذلل و **خشوع** و **تواضع** و دوری از ریاست طلبی و خود بزرگ بینی فهم نماید و بداند که در فردای قیامت، او را در پیشگاه **ذات** اقدس خود ایستادگی است که چگونگی آن را این ایستادن تعیین می‌کند، و لذا سزاوار است که انسان آنچه در توان دارد، در تصحیح قیام نماز خود به کار گیرد و بداند که تمام پنهانی‌ها و خاطرات و ضمائرش، نزد حضرت حق مکشوف و آشکار است، و پروردگار حتی به چیزهایی که خود از آن بی خبر است و در باطن اوست، آگاه است. و لذا خیلی مراقب باشد که مبدا باطنش مخالف با رضای پروردگار باشد. به ناچار در چنین مقام خطیری **تواضع** و فروتنی او، لاف‌اقل همچون تواضع در محضر سلطانی از سلاطین دنیا خواهد بود. چگونه کسی که در مقابل حاکمی قرار می‌گیرد، مراقب تمام حرکات و گفته‌های خود می‌باشد، که مبدا سخنی بر خلاف رضای او بر زبان آورد و یا از معنای آنچه می‌گوید، غافل باشد و یا اشارات مخاطبات سلطان را در نیابد، و خدایی که ملک الملوک و جبار الجبابره است، هرگز نزد مسلمان از بشری مثل خود بی مقدارتر خواهد بود.

[۶] ملکی تبریزی، میرزا جواد، اسرار الصلوة، ج ۱، ص ۲۲۳.

درباره اسرار و حکمت‌های «قیام» می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

← ایستادن در مقابل خدا

قیام، یعنی ایستادن **جسم** و **روح** در مقابل خدا. در این حالت، سر، که بالاترین عضو **بدن** است، افتاده و افکنده می‌شود. پایین آمدن سر، نشانه فروتنی در مقابل خدا و دوری از **تکبر** و ریاست طلبی است.

[۷] الاخلاق، ص ۷۰.

قیام در حال نماز برای این است که انسان در پیشگاه خدای متعال بایستد و حق بندگی او را ادا کند و از خیرات پروردگار بهره مند شود و بداند که در قیامت نیز در پیشگاه او قیامی خواهد داشت.

← آمادگی برای عبادت

همان گونه که می‌دانیم، همه موجودات به **عبادت** و **تسبیح** خداوند مشغولند: «یسبح لله ما فی السماوات وما فی الارض.»

[۸] جمعه/سوره ۶۲، آیه ۱.

[۹] تغابن/سوره ۶۴، آیه ۱.

قیام انسان و خواندن نماز، نوعی هم‌آوایی است. بنده نیز با این کار، آمادگی خود را برای عبادت الهی نشان می‌دهد.

← نشانه تلاش و فعالیت

قیام نشانه تلاش و فعالیت همیشگی انسان در جبهه رشد و تکامل است. نمازگزار سستی، رخوت، سکون و بی‌حرکتی را کنار می‌گذارد و با شادابی، **طراوت** و **امید** بر پای می‌خیزد و آماده تلاشی نو می‌گردد؛ حرکتی برای رسیدن به خدا و کسب فضایل انسانی.

← آمادگی برای مبارزه با شیطان

معنای دیگر قیام، آمادگی نمازگزار برای مبارزه با **شیطان** و هواهای نفسانی و مفسدان و ستمگران است. قیام نماد **جهاد اکبر** و **جهاد اصغر** است.

← تجلی مساوات و برابری

قیام تجلی **مساوات**، برابری و همگونگی است. در نماز، همه یکسان در محضر الهی قیام می‌کنند: سیاه و سفید، **فقیر** و **غنی**، پیر و **جوان**، رئیس و مرئوس و بزرگ و کوچک هیچ یک تفاوتی ندارند. قیام بیانگر این است که هیچ کس بر دیگری برتری ندارد؛ همه بنده ناتوان درگاه الهی‌اند. در قیام، دیوار تکبرها، منیت‌ها و خودخواهی‌ها فرو می‌ریزد و افراد فقیر و عالی مرتبه، در کنار افراد معمولی حاضر می‌شوند و به ادای **تکلیف** می‌پردازند.

← رعایت احترام و ادب

قیام رعایت **احترام**، **ادب** و متانت در پیشگاه آفریدگار تواناست. نمازگزار، به احترام نام و یاد خدا برمی‌خیزد و با ادب و فروتنی تمام می‌ایستد و با متانت و آرامش به عبادت می‌پردازد.

انواع قیام در نماز

چهار مورد از کارهای نماز، در حال قیام انجام می‌شود که عبارتند از:

۱. قیام در هنگام **تکبیره الاحرام**؛

۲. قیام قبل از رکوع (قیام متصل به رکوع)؛

۳. قیام هنگام خواندن حمد و سوره و **تسبیحات اربعه**؛

۴. قیام بعد از رکوع.

از این اقسام قسم اول و دوم **رکن** نمازند، یعنی اگر عمدا و یا سهوا کم یا زیاد شوند، نماز باطل است. اما قسم سوم و چهارم از **واجبات نماز** است، یعنی اگر چنانچه سهوا کم و زیاد شوند نماز را باطل نمی‌کنند.

[۱۰] امام خمینی، توضیح المسائل، ج ۱، ص ۵۳۱.

[۱۱] طباطبائی یزدی، سید مجد کاظم، عروة الوثقی، ج ۲، ص ۴۷۳.

پانویس

۱. ↑ امام خمینی، توضیح المسائل، ج ۱، ص ۱۳۰.

۲. ↑ مانده/سوره ۵، آیه ۶.

۳. ↑ طبرسی، فضل بن حسن، تفسیر مجمع البیان، ج ۲، ص ۲۸۲.

۴. ↑ نسا/سوره ۴، آیه ۱۰۲.

۵. ↑ طباطبائی، سید مجد حسین، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۵، ص ۳۵۴.

۶. ↑ ملکی تبریزی، میرزا جواد، اسرار الصلوة، ج ۱، ص ۳۳۳.

۷. ↑ الاخلاق، ص ۷۰.

۸. ↑ جمعه/سوره ۶۲، آیه ۱.

۹. ↑ تغابن/سوره ۶۴، آیه ۱.

۱۰. ↑ امام خمینی، توضیح المسائل، ج ۱، ص ۵۳۱.

۱۱. ↑ طباطبائی یزدی، سید مجد کاظم، عروة الوثقی، ج ۲، ص ۴۷۳.

منبع

پایگاه موسسه فرهنگی و هنری نور راسخون، برگرفته از مقاله «قیام».

پایگاه اطلاع رسانی حوزه، برگرفته از مقاله «انواع قیام در نماز».

رده‌های این صفحه: احکام نماز | فقه | قیام

